

50 anys

La Femosa

Gener-febrer de 2013
Número 262

P.V.P. 3€

Revista d'opinió i informació local. Artesa de Lleida

CAVALCADA DE REIS

GARNESTOLTES 2013

JHATGES D'ANJR

Benedicció de Sant Antoni. Principis dels anys setanta del segle XX (Fotos: Arxiu La Femosa).

Edita

Agrupació Cultural la Femosa
Carrer dels Gallart, 7
25150 Artesa de Lleida (Segrià)
Telèfon: 973 167809
 E-mail: lafemosa@artesalleida.cat

Coordinació i maquetació

Josep Gallart Fernández
 Lluís Gil Fontanet

Col.laboradors

Cèlia Argilès Andrés
 Albert Batiste Bonet
 Adolf Costafreda Castillo
 Felip Domènech Costafreda
 Felip Gallart Fernández
 Josep Gallart Fernández
 Sofia Gallegos
 Lluís Gil Fontanet
 Josep Martínez París
 Miquel A. Navarro Solé
 Joan Ramon París Oró
 Ramon Serra Batlle
 Leticia Soberón
 Eulàlia Solà Miró
 Miquel Terés Montoliu
 Francesc Viñas Rexach

Fotografies

Arxiu Fotogràfic de La Femosa
 Josep Mª Esteve Muñoz
 M. A. Florensa Bertran
 Josep Gallart Fernández

Correccions

Eulàlia Solà Miró

Impressió

Impremta Payà, Lleida

La Femosa 2ª època
 Número 262, gener-febrer de 2013
 Dipòsit Legal: L-264-1981
 P.V.P. 3€

Els articles que apareixen a les pàgines de *La Femosa* reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

SUMARI

Imatges d'ahir	2
Pluviometria 2012	4
Pòrtic	5
Actualitat artesenca	6
Moviments de població durant el 2012.....	13
Any Nou, decisions noves	14
Coses del terme (45: Les Comes.....	15
Artesa de Lleida al segle XVIII	17
Els noms o renoms de les cases d'Artesa.....	19
Pot ser el cooperativisme la solució?	20
Arriben els aires freds del nord.....	24
Els "ninis".....	27
Conviure amb el càncer.....	28
Els bolets a la cuina.....	29
Estat de la recollida a Artesa. Cal fer un replantejament?	30
Mots encreuats	32
Entreteniments	33
Discurs del Carnestoltes. Any 2013.....	34
Telèfons i horaris d'interès	35
Enigma.....	35

Amb el suport de:

Ajuntament
d'Artesa de Lleida

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

Diputació de Lleida

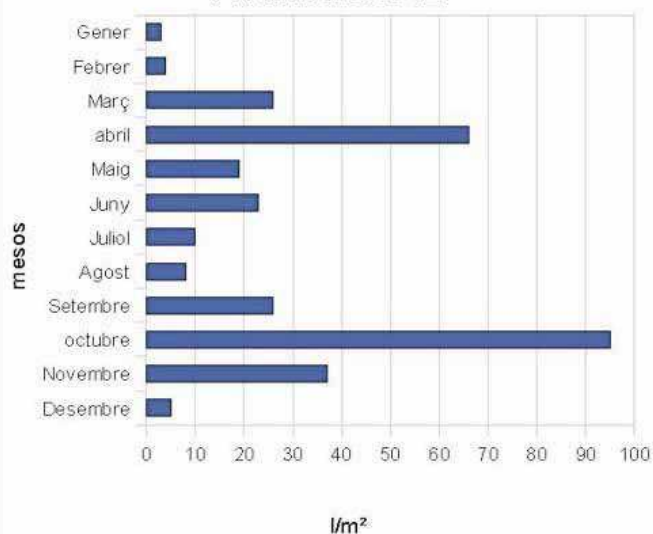
INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCs

Fundació Pública de la Diputació de Lleida

PLUVIOMETRIA 2012

DATA	PLUJA DIA	ACUMULAT
13/01/12	2	2 Humitat-boira
28/01/12	1	3 Humitat-boira
02/02/12	2	5 Nevada
05/02/12	2	7
21/03/12	23	30
22/03/12	3	33
03/04/12	11	44
04/04/12	7	51
05/04/12	2	53
06/04/12	13	66
10/04/12	3	69
11/04/12	2	71
14/04/12	1	72
18/04/12	1	73
22/04/12	1	74
29/04/12	9	83
30/04/12	16	99
04/05/12	2	101
08/05/12	1	102
13/05/12	1	103
19/05/12	3	106
20/05/12	10	116
21/05/12	2	118
03/06/12	11	129
18/06/12	3	132
19/06/12	2	134
20/06/12	7	141
05/07/12	6	147
06/07/12	3	150
12/07/12	1	151
05/08/12	5	156
30/08/12	3	159
09/09/12	1	160
29/09/12	20	180
30/09/12	5	185
11/10/12	14	199
12/10/12	4	203
15/10/12	8	211
19/10/12	8	219
20/10/12	2	221
21/10/12	14	235
22/10/12	2	237
25/10/12	10	247
26/10/12	17	264
31/10/12	16	280
04/11/12	4	284
05/11/12	1	285
09/11/12	7	292
10/11/12	4	296
17/11/12	10	306
18/11/12	8	314
26/11/12	3	317
15/12/12	5	322

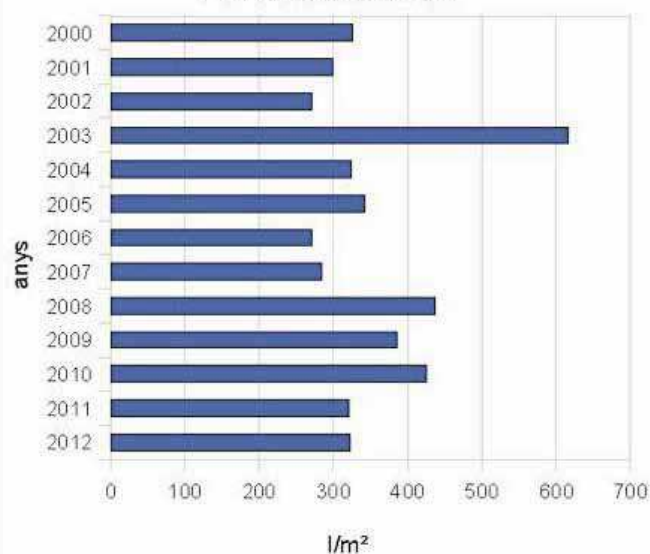
Pluviometria 2012

PLUJA PER MESOS (en litres)

Gener: 3; Febrer: 4; Març: 26; Abril: 66; Maig 19; Juny: 23; Juliol: 10; Agost: 8; Setembre: 26; Octubre: 95; Novembre: 37; Desembre: 5.

Pluviometria anual

PLUJES ANUALES (en litres)

2000: 325; 2001: 299; 2002: 270,5; 2003: 616; 2004: 324; 2005: 343; 2006: 272; 2007: 285; 2008: 437; 2009: 386; 2010: 426; 2011: 321; 2012: 322.

Nevada del 2 de febrer de2012

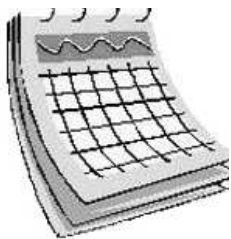
PÒRTIC

En diferents articles d'aquesta revista hem lamentat l'alt grau de podridura de la política de l'Estat Espanyol i de Catalunya. Si en un altre pòrtic citàvem els casos Palau de la Música, Palma Arena, Urdangarin, Gürtel, Pretòria, els Ero Andalusia, el cas Campeón el cas de Ciutat Vella de Barcelona, el cas Minutas amb el president del Sevilla F.C, el cas Emarsa (Aigües de València) i el cas Malaya, ara hi hem d'afegir uns quants casos més que han sacsejat els fonaments del país, tan castigat, per altra part, per una crisi terrible. Aquests són la sentència del cas Pallerols; l'operació Mercurio, que ha esquitxat l'alcalde de Sabadell, Manuel Bustos, per presumpta corrupció urbanística; l'operació Clotilde amb la demanda d'imputació de l'ex-alcalde de Lloret de Mar, Xavier Crespo, per suposada vinculació amb la màfia russa; el cas de les ITV amb l'Oriol Pujol acusat de presumpte tràfec d'influències; el cas de corrupció urbanística del municipi andalús d'Ayamonte i el més sonat de tots, el cas Barcnas, que ha posat contra les cordes el mateix PP i el govern de Mariano Rajoy, que actualment dirigeix l'estat.

Ja n'hi ha prou. El problema és molt seriós i té un calatge molt profund. La corrupció està tan arrelada que ja forma part del sistema polític i de la manera de dirigir el nostre país i l'estat. Antoni Duran Lleida ha afirmat que la corrupció és un fenomen lligat a la naturalesa humana. El ministre d'economia, De Guindos, ha dit que no es podrà evitar mai que hi hagi pomes podrides. Potser sí, potser sempre n'hi ha hagut i sempre hi haurà corrupció. Però bé hi ha altres països que tenen uns sistemes de fer política molt més transparents i eficaços i on a la mínima sospita de corrupció els seus dirigents dimiteixen. Aquí no dimiteix ningú. Els polítics són els primers que haurien de predicar amb l'exemple i servir el país, no servir-se del país per acumular riquesa i poder, sense mai donar comptes dels seus actes ni assumir responsabilitats. El que cal és pensar quines coses s'han fet malament després de més de trenta anys de democràcia, perquè aquest problema s'hagi generalitzat tant en la nostra societat i, sobretot, establir reformes urgents per aturar un procés que, si no hi posem remei, pot dur a la nostra societat al desastre total. Cal una regeneració política a fons, però no ens refiem de tots aquests polítics que ens han dut a l'actual situació, aquest no canviaran res o a tot estirar canviaran algunes coses perquè res no canviï i ells puguin continuar acumulant poder des dels llocs de decisió o dirigint des de l'ombra i només a favor només dels seus interessos. Cal cares noves i una nova manera de fer política: més transparent, més participativa i més honesta. El gran filòsof Aristòtil deia que la missió dels polítics era crear les condicions necessàries perquè les persones puguin dur una vida plena i feliç. Només els qui treballin fermament en aquest sentit poden dir-se polítics, a la resta no els volem. No volem ni aprofitats, ni cíncics, ni corruptes, perquè, malauradament, ja en tenim massa als centres de poder.

El Palau de la Música que ha donat nom a uns dels casos de corrupció més importants de Catalunya

ACTUALITAT

Cèlia Argilés

ARTESENCA

Fotos: Arxiu la Femosa, J. Mª Esteve, M. À. Florensa i J. Gallart

FESTES DE NADAL

Cantada de Nadal

El dimecres dia 19 de desembre, al teatre municipal, els nens i nenes de l'escola de música d'Artesa de Lleida, associada a l'Orfeó Lleidatà, van oferir el seu concert de Nadal a tots els amics i familiars.

Pessebre vivent.

L'any passat va estar una novetat, veure el pessebre vivent a Artesa, i enguany ha repetit amb igual èxit que ho va fer l'any passat. De nou la casa del Ramon de l'Elena, va estar el marc incomparable on encaixar unes escenes representatives del naixement de Jesús.. El pessebre vivent es va poder visitar el dia de nadal a 2/4 d'1, i el dia 5 de gener, mentre s'esperava l'arribada dels Reis Mags d'Orient.

BALLS

El dia 24 de desembre, va tenir lloc al teatre municipal una sessió de ball de la mà de TETE PRODUCTIONS que amb el títol de CRHISTMAS FESTIVAL va estar un lloc de trobada de la gent en aquesta nit festiva.

El dia de nadal.- el duet JUAN I MÒNICA van posar la nota musical a una sessió de ball, que a la mitja part va comptar amb una partida de bingo. El dia 29 de desembre.- TT PRODUCTIONS va oferir un sarau de ball per a totes les edats, amb la vocalista Èlia.

Concert de Nadal

La Coral la Primavera artesenca , el dia 29 de desembre, i a l'església parroquial va oferir el seu concert de Nadal.

Parc de Nadal

L'associació de Pares i Mares de l'Escola els Til·lers AMPA, organitza amb el suport de l'Ajuntament, cada any el parc de nadal que té lloc a les escoles. Les activitats que s'hi realitzen són molt variades, des de tallers, a inflables, a cars de pedals, contacontes, ginkames fins a jocs diversos.

Sopars de Cap d'Any

De nou el darrer dia de l'any, porta a celebrar festa grossa. Enguany la llar de jubilats i jubilades va organitzar per primer cop i amb molt encert el sopar

de cap d'any, en què es van apuntar unes 70 persones. Per altra banda, un sector més jove va organitzar al bar de la llar del poble, ara destinat a Peña barcelonista, un altre sopar per poder anar després a ballar a la Sala. Una seixantena de persones s'hi va apuntar.

Arribada del Carmarrenc

El dia 1 de gener al migdia, el Gran Camarrenc va visitar el nostre poble, per tal de recollir totes les cartes que els nens i nenes havien escrit als reis mags d'Orient demanant els seus regals.

Festa de Reis

El dia 5 de gener, Ses Majestats els Reis Mags d'Orient, van arribar a Artesa, i van repartir les joguines als nens i nenes que es van aplegar a la Sala de la Llar del poble. Si feia uns anys que es

feia el repartiment casa per casa, enguany es va tornar a canviar el sistema i els nens i nenes rebien els regals de mans de ses majestats, quan eren cridats pel seu nom. L'acte el va organitzar l'Associació de Dones "La Pubilla".

Carrossa del rei Melcior

Carrossa del rei Baltasar

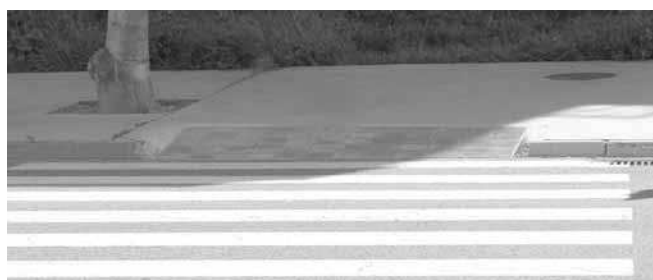

Carrossa del rei Gaspar

OBRES A LES VORERES DEL CARRER LLEIDA

L'ajuntament ha iniciat les obres a les voreres del carrer Lleida, per tal de fer-les aptes per a l'ús de les persones amb minusvalia.

PROGRAMACIÓ DE CINEMA

Les pel·lícules projectades després de les Festes de Nadal, durant els mesos de gener i febrer han estat les següents:

13	gener	En la mente del asesino
27	gener	La vida de Pi
10	febrer	Astèrix i Obélix al Servicio de su majestad
17	febrer	La hija de mi major amigo
23	febrer	Hotel transilvania

FESTA DE SANT ANTONI

De nou Sant Antoni, esdevé dia de festa local al municipi, els actes duts a terme han estat els mateixos de l'any anterior, on ja es va suprimir el dinar popular amb olla barrejada.

A 2/4 d'1 se celebrà la Santa Missa
A 2/4 de 2 , va tenir lloc la benedicció de vehicles i animals a la plaça de l'església
A les 2 del migdia, vermut popular al primer pis del Casal de Jubilats.

FESTA DE SANTA ÀGATA

L'Associació de Dones La Pubilla, organitza any rera any la festa de Santa Àgata. El dia 5 de febrer en honor a la patrona de les dones, es va celebrar una Santa Missa, amb la processó i es va fer una xocolatada a la segona planta de la Llar dels Jubilats.

El dia 9 de febrer.- un sopar de germanor en un restaurant del poble, va agrupar unes 45 sòcies a la festa, que va acabar amb el ball a la Sala de la Llar del Poble.

Processó

Xocolatada

Sopar de germanor

Sopar de germanor

CARNAVAL 2013

El dia 16 de febrer es va celebrar la festa del carnestoltes. La festa va començar a les 5 de la tarda amb la concentració de tots els participants disfressats a la PISTA POLIESPORTIVA, que va anar arribant poc a poc per a berenar coca amb xocolata.

A les 6 de la tarda, va tenir lloc la TRACA d'inici de la RUA DEL CARNAVAL pels carrers del poble, que va anar acompanyada del grup de percussió KUMBEVA i el grup d'acompanyants del GRIU. La rua va girar pels carrers del poble fins a arribar

a la plaça de les Albízies, on el GRIU I ELS SEUS ACOMPANYANTS van fer una representació de l'encesa del GRIU.

A l'arribar a la sala de la llar del poble, es va fer la lectura del pregó per part del Rei del Carnestoltes, i tot seguit hi va haver un lluït ball amb el TRIO HAVANA que va amenitzar el ball de disfresses. A la mitja part es va lliurar els premis a les disfresses guanyadores i es va repartir entrepans variats a tota la gent que anava disfressada. La festa va continuar fins avançada la nit.

Actuació del grup de percussió KUMBEVA

Actuació del GRU

TEATRE.

Les actuacions teatrals dutes a terme organitzades pel grup local XARXA han estat:

23 de desembre.- CLIC! Produïda per Elisa Jorba i Jordi del Rio, interpretada i dirigida per Jordi del Rio.

20 de gener.- RUCS O LA MALEDICCIÓ DEL BRUIXOT de la companyia la Pera Ilimonera

24 de febrer .- EL FANTASMA MENTIDERO de la Companyia el Cau de l'Unicorn

Representació de *Rucs o la maledicció del bruixot*

Representació de *CLIC*

MOVIMENTS DE POBLACIÓ DURANT EL 2012

Cèlia Argilés

MATRIMONIS 2012

Joan Carles FERRER VARELA Immaculada MONTELLS TUBAU	27/06/2012
Edgar MONTIEL REYES Alina ELIZAROVA	19/09/2012
Edgar SOLÉ ROSELLÓ Paula Andrea ARBELAEZ SALAZAR	22/09/2012

POBLACIÓ D'ARTESA A 31 DE DESEMBRE DE 2012

Homes : 799

Dones: 716

Població total : 1.515

DEFUNCIONS

CARMEN RIATOS RIATOS	02/01/2012
PIJUAN PIJUAN EMILIO	14/01/2012
DOMENECH NOSA ROBERT	18/01/2012
GALLART BANDRES SEBASTIAN	19/01/2012
MORERA GALLART JOSEP	23/01/2012
DOMENECH FALGUERA FELIP	11/03/2012
FLORENSA BERGA CONCEPCIÓN	14/03/2012
FITO SOLSONA SALOMO	25/04/2012
BONASTRE PUIG BARBARA	07/06/2012
ESCUER BARBERA JUAN	08/07/2012
PRATS MIRAMUNT RAMON	24/07/2012
AIXUT PIÑOL JOSEP	24/09/2012
PEIRO SOLE JOSE	20/11/2012
SOL ANTICH JOAQUINA	24/11/2012
BERTRAN MAS CONCEPCIÓ	27/11/2012

NAIXEMENTS 2012

ROSA MAS AIXUT	07/01/2012
MARCEL IGLESIAS PIERA	18/01/2012
AINOA PASCUAL GONZALEZ	21/01/2012
ARNAU HINOJOSA PUBILL	04/04/2012
LEIRE PUIG SANCHEZ	16/04/2012
BLAU PIQUE GALITO	19/04/2012
JORDI PUIGGROS MIROI	16/04/2012
EVELIN ESCOLA SPIRINA	10/07/2012
EMMA QUINTANA CARRERA	17/07/2012
ARLET DOMENECH VILELLA	14/11/2012
PAULA GALLART GARCIA	25/11/2012
NIL GALAN SERRA	25/12/2012

ANY NOU, DECISIONS NOVES

Leticia Soberón i Mainero, Doctora en Comunicació

Adéu, adéu, 2012. Finalment el món no es va acabar el 21 de desembre. Acabes aquí el teu recorregut d'huracà, que ha deixat a la nostra platja records variats. Molt patiment, sí. Desconcert i preguntes

sense resposta. Però també algunes pedres precioses, art, música i una recerca incessant de noves solucions, urgents, per a aquest llarg ocàs d'una era. Un any, com tants, que queda emmarcat per a la col·lecció, després de les celebracions més o menys alegres de comiat de d'any. Un any de transició a quelcom encara desconegut. I comencem a mirar ara el tot just nat 2013, seguint anella de la cadena, que arriba en una nau entre la boira; no en distingim bé els trets, tot i que sent tan petit, ben poc podria indicar-nos la seva incipient fesomia.

És habitual per aquestes dates fer un balanç, més o menys precipitat i fugisser, sobre el que hem viscut durant els dotze últims mesos. Què ha passat, qui ha impactat en la nostra vida, quins esdeveniments han marcat la convivència social. Els molts resums mediàtics de cada any ens porten a la memòria els successos més visibles en el gran escenari del món. A vegades ens sentim només espectadors de molts processos que ens superen, que ens passen per sobre el cap, i que d'alguna forma patim passivament sense poder-hi intervenir. Però en el segle XXI no ens podem conformar mirant només des de la barrera. Les persones, cada una des de les seves possibilitats, hem contribuït a construir la història d'aquest 2012. El que hem fet o deixat de fer. Les relacions que hem cultivat i les que hem trencat. Les ocasions que hem aprofitat i les que hem deixat

passar. Som coresponsables, tant si ens agrada com si no.

En aquest nou any, què podem fer? Si un ha quedat al marge de l'activitat laboral, si se sent derrotat en aquesta batalla, cal mirar al voltant. Hi ha altres persones que també han estat expulsades del sistema -un sistema que està caient a trossos- i amb les quals podem col·laborar per buscar noves pistes d'actuació. Els desafiaments que afrontem són enormes. Les antigues solucions ja no ens funcionen. No arreglarem l'economia només des de l'economia, ni la política només des de la política. Necessitem explorar noves formes de viure i organitzar-nos. Per això és urgent obrir espais de diàleg creatiu, valent, sortir del marasme i la passiva repetició del que ja sabem fer. Les xarxes socials i les noves formes de comunicació són un recurs extraordinari, que ens ve com l'anell al dit en aquesta situació. Més enllà de compartir anècdotes i imatges, necessitem parlar, proposar, enllaçar, connectar als grups i institucions que ja estan provant noves fórmules de convivència, posar en comú les experiències vàlides. Potser serem menys opulents, el consum baixarà de ritme, hi haurà menys possibilitats de compra, però potser també, només potser, podrem redescobrir la meravella de no anar per carrils predefinits, sinó córrer per territoris nous, desplegant la nostra creativitat d'una altra manera.

Benvingut, any 2013. En l'ordit dels teus dies desitjaria anar teixint, amb qui vulgui fer-ho, un disseny més harmoniós, amb més colors i fils, on no falti ningú que tingui alguna cosa a aportar i que vulgui compartir-la.

Rubí, Barcelona, gener 2013
Àmbit Maria Corral

COSES DEL TERME (5): LES COMES

Adolf Costafreda

Encara que, ara, la coma és una paraula que no s'usa a la nostra comarca, sí que es devia d'usar a l'Edat Mitjana, vol dir vall més o menys fonda. A Artesa en tenim dues: La Comasala (coma de la Sala) i Comadrona (coma de Madrona). Són dues valls que travessen el terme d'Est a Oest i recullen

Cartell a la carretera d'Aspa, a la coma Madrona.

les aigües de pluja de gairebé tot el terme de seca i les condueixen fins al riu Set.

Coma de Madrona, la més al sud, fa de partió dels termes d'Artesa i Aspa. L'any 1976, en aquest precís lloc de divisió de termes, a la carretera que va al Cogul, l'Ajuntament hi va plantar un rètol el qual marcava, vinent d'Aspa, el començament del terme d'Artesa. Aquest rètol va durar dos dies; gent d'Aspa el va tombar per reivindicar que la part de la coma de Madrona era del terme d'Aspa. Fets els deguts aclariment, l'Ajuntament d'Artesa va reposar el cartell i, aquest, encara hi és.

Valgui l'explicació d'aquesta anècdota per la nota que he trobat, sobre Madrona, a la Gran Enciclopèdia Catalana. Diu això: **Madrona.**

Cruïlla de termes, Mas de Melons (Castellidans) Aspa i Artesa al començament de la coma de Madrona.

Una visió de coma Madrona. A l'esquerra una cabana de volta.

Despoblat del terme d'Aspa (Segrià) a la vall de coma Madrona, afluent, per l'esquerra, del riu Set, al nord del terme. Aquesta nota no va signada. Qui la va escriure, devia agafar la informació de viva veu d'algun veí d'Aspa, ja que al poble d'Aspa sempre havien cregut que, la coma Madrona pertanyia al seu terme.

En els apunts que Josep Gallart va treure de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, hi surt diferents vegades

Coma de Madrona seguim el seu camí cap el riu Set.

Madrona i sempre com un nucli habitat del terme d'Artesa. La citació més vella que he trobat sobre Madrona és de 1240 i en una altra citació de 1247 hi diu: Madrona, del terme d'Artesa. I encara una altra, ...una peça de terra situada al terme d'Artesa, vora la torre de Madrona 1268. Bé, deixem-ho aquí. No tenim el mateix problema amb la coma Sala (els d'Aspa en diuen coma de la Sala), però en tenim un altre: si consulteu un mapa topogràfic o de qualsevol altra mena, no hi cerqueu coma Sala; hi heu de buscar vall de Matxerri, ja que el seu

A l'esquerra reben la vatlleta del Furó. A la dreta, sense conrear, Matxerri (Castelldans).

començament és en aquesta partida del terme de Castelldans (les Garrigues). Aquí, al nostre terme, el nom d'aquesta coma, també li ve donat per un nucli habitat a l'Edat Mitjana: La Sala, nucli que ja trobem citat l'any 1233. A diferència de Madrona, que no sabem ben bé on era, l'emplaçament del poblat de la Sala l'hem localitzat en un sortint de serra tocant la coma que porta el seu nom, on hi hem localitzat ceràmiques medievals i la boca d'algunes sitges. D'aquest poble o poblet (potser només tenia tres o quatre cases) en tenim un document que en podríem dir excepcional: L'any 1359, els habitants del poble d'Artesa, empobrits per les fortes imposicions que sofrien i pel despoblament del seu municipi a causa de les pestes i de les guerres, van acudir davant el Capítol de l'Hospital (el qual estava reunit a l'Espluga de Francolí) per demanar una modificació dels tributs que havien de pagar. Per abreujar: Els frares hospitalers s'avenen a baixar els impostos de les "vint parellades" del terme de la Sala del poble d'Artesa. La Sala era, doncs, un nucli habitat del terme d'Artesa que constava de vint parellades (parellada, com a mesura de terra, era l'equivalent de la superfície que un parell de bous pot llaurar en

Cabana de volta i restes de la pleta el Piga.

un dia. Per aquest document també ens assabentem que, en les vint parellades del terme de la Sala, en aquell temps, s'hi cultivava blat, vinya i també safrà. Tant Madrona com la Sala no són els únics topònims d'origen medieval del terme d'Artesa; hi ha també el de Reguer, Rocafort, Cirera, Ballester o Sant Esperit, del qual ja en parlàvem en el número passat. Dels altres, si s'escau, ja en parlarem un altre dia. De les dues petites valls o comes, de les quals hem parlat avui, n'hem de dir que són les més llargues i fondes del nostre terme. Als marges de Madrona hi podem trobar quatre cabanes de volta en molt bon estat, a als de la Sala n'hi ha tres; una, però, ensorrada fa pocs anys.

Un aspecte de la coma de la Sala.

A dalt, on es veu un arbre, és el lloc on, probablement, hi havia el poblat de la Sala

ARTESA DE LLEIDA AL SEGLE XVIII: UNA ÈPOCA DE CREIXEMENT

Josep Martínez París (1)

Les transformacions agràries i el creixement poblacional del Set-cents van ser el fonament necessari sobre el qual Catalunya va convertir-se en un territori pròsper. És ben coneguda la industrialització de l'àrea de Barcelona iniciada en aquell segle i que encara perdura, amb altre tipus de fàbriques i activitat econòmica adaptades al món actual. Des de llavors les Terres de Ponent van veure com s'anava incrementant la demanda de productes agrícoles i ramaders, produint-se un creixement econòmic i augment del seu nombre d'habitants (2).

Aquest cicle de creixement del XVIII va ser viscut de forma especialment intensa a Artesa, més si tenim present que el punt de partença era molt baix. Els efectes negatius de la guerra dels Segadors

(1640-1653) s'havien sentit fortament a tots els encontorns de Lleida, sense que el poble fos una excepció (3).

Però la recuperació d'Artesa començà ja a finals del XVII i prosseguí amb força el segle següent, amb un redreçament i assentament definitiu de la seva base poblacional i un major aprofitament de les terres, ampliació urbanística i activitat econòmica. Sobre l'evolució de la població, hi ha autors que parlen que el nombre d' artesencs es va arribar a multiplicar per cinc en menys de 80 anys (4). De 69 a 389 habitants entre els anys 1718 i 1787. Tot i que la primera xifra sembla que va ser una mica alterada per l'ocultació fiscal - segons s'ha anat detectant en altres pobles els darrers anys- és indubtable que hi va haver un gran augment de població en aquest període. La inauguració de la nova església el 1737 és un clar símptoma que la població creix i l'activitat econòmica també (5).

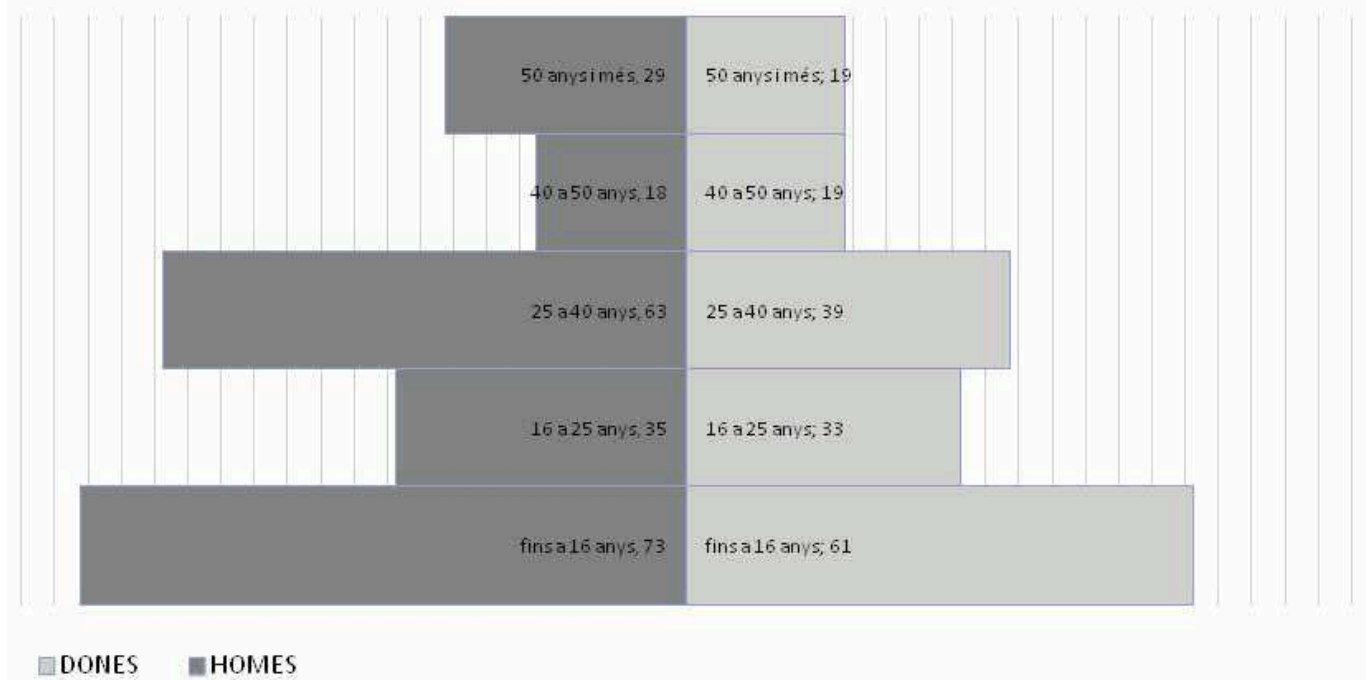
La piràmide de població del 1787 mostra una àmplia base (el grup de gent de 0 a 16 anys), reflex evident de la gran natalitat que s'estava produint en aquells anys. Així mateix els grup de gent nascuda entre 1747 i 1762 era notable. Els majors de 50 anys també eren bastants cosa que demostra que el creixement ja venia des de les primeres dècades del segle. Per contra, la menor quantitat de gent entre 16 i 25 anys ens fa recordar que, malgrat la bonança general, els estralls de les epidèmies encara eren un flagell que afectava especialment algunes franges d'edat més que altres.

Cal tenir present que els excedents agraris obtinguts tenien bona sortida al litoral català. Tot aquesta població en creixement va furnir una mà d'obra necessària per a conrear noves terres, plantar oliveres, introduir millores, fent més productiu el terme i altres termes despoblats veïns. Sabem que el 1753 diferents veïns del poble aconsellaven a l'Hospital del Sant Esperit com fer més productiva la finca Mas d'en Riquer, al terme de Lleida, limitant amb el d'Artesa. Calia fer espones, una bassa i una sèquia noves, per aprofitar millor l'aigua de pluja (6). El 1766 el senyor del terme el Gran Prior dels Hospitalers concedia 60 jornals de terra a la "Quadra de la Femosa" a Joan Jové (7). Això sí, "*posantse esta a son degut cultiu fabricantse espones, donant*

Any de construcció d'una de les cases del carrer del Gallart (1764)

Pirámide de població. Artesa de Lleida, 1787

Font: IGLESIES, J. *El Cens de Floridablanca de 1787*. Fundació Salvador Vives Casajuana, 1970. p. 123.

curs a las aguas per medi de sequies y aqueductos, y arrancant junchs, y matas per igualar lo terreno respecte de no trobarse en lo estat en que se trobava en temps antichs en que estava establerta" com ja havia iniciat el pare de Joan Jové i aquest continuaria fent. A canvi, d'aquesta cessió s'hauria de pagar un delme dels grans i fruits obtinguts d'un de cada onze, així com un terratge de un de cada tretze. El 1781 va haver-hi un ampliació de l'espai conreat, amb un repartiment de terres comunals, adjudicant 7 jornals a cada veí. Sabem que el 1773 Artesa tenia 50 veïns o caps de casa (8), el que ens permet afirmar que el repartiment de terres deuria ser de més de 350 jornals. Tot aquest augment de la producció agrícola va portar a la construcció de nous molins. El 1782 Felip Bosch era autoritzat pel senyor del terme a fer un molí de farina i un altre d'oli, amb dos moles aquest darrer, a canvi d'un pagament anual. Podrien anar-hi tots els veïns que volguessin (9). Encara cap al 1784-1786 es van conrear més terres comunals de les repartides, moltes de les quals plantades amb oliveres, però això va generar polèmica, donat que l'ajuntament no ho havia autoritzat.

El segle XVIII mereix, en definitiva, ser recordat de forma destacada a Artesa de Lleida. Sens dubte, el poble no seria igual avui en dia sense el gran impuls econòmic que es visqué en aquella època, condició necessària per a prosseguir encara amb més força el seu creixement amb l'arribada del Canal d'Urgell als anys 60 del segle XIX.

NOTES

- (1) Vull agrair a Josep Gallart la seva amabilitat per la documentació d'arxiu facilitada, base d'aquest article i per haver-me ajudat a conèixer millor les meves arrels artesenesques.
- (2) El llibre que explica aquest procés: VICEDO RIUS, E., *Les terres de Lleida i el desenvolupament català del Set-cents*. Ed. Crítica, Barcelona, 1982.
- (3) PARÍS MOR, J., *Artesa de Lleida. La parròquia de Sant Miquel Arcàngel*. Pagès Eds. Lleida, 2002. p. 41.
- (4) Així s'afirma a l'article "Artesa de Lleida" de la *Gran Geografia Comarcal de Catalunya*. Fundació Enciclopèdia Catalana, 1982, p. 126.
- (5) Arxiu Capitular de Lleida, Calaix 19, Carpeta 3.
- (6) Arxiu Històric de Lleida. Secció Protocols, núm. 775. J. Julià.
- (7) Arxiu Històric de Lleida. Secció Protocols, núm. 922 J. Pocerull.
- (8) Arxiu Capitular de Lleida, Visita Pastoral de 1773-1775. VP7
- (9) Arxiu del Canal d'Urgell. Mollerussa. 21 agost 1782, còpia de la concessió d'edificar dos molins a Felip Bosch d'Artesa de Lleida.

ELS RENOMS DE LES CASES D'ARTESA (LA LLISTA DEL RAMON DEL BARRAU)

Adolf Costafreda

De tant en tant, a La Femosa, parlem de coses com aquest: els renoms de les cases d'Artesa, feina que, tot i parlar-ne sovint, s'ha anat quedant sense fer. No pas del tot, és clar, perquè el Ramon Argilés ja havia publicat, en aquestes mateixes pàgines, una llista de renoms de cases d'Artesa. Per començar calia, doncs, trobar la revista on es va publicat aquest llista. Com que diuen allò que qui té cucs pela fulles, em vaig posar a la feina. Sort que, a casa, tinc tots els números de LA FEMOSA enquadernats per anys, cosa que em va facilitar la tasca. Anys per any, començant el 1990 (la qual ja em semblava una data prou antiga), i tirant endarrere, vaig anar fullejant totes les revistes fins a trobar l'article que cercava:

Els Renoms de les Cases Artesenques. Article que el Ramon va publicar a la revista corresponent als mesos d'abril-maig de 1973. Enguany, doncs, farà 40 anys. Aquesta revista porta el número 30 i és la darrera de la primera època.

Fins ara, que he rellegit aquest article, no he entès els criteris del Ramon per no tenir en compte el nom de moltes altres cases d'Artesa per afegir-los a la seva llista (llista de 64 noms) perquè, d'entrada, ja es veu que aquesta llista no és complerta. Segons el Ramon, en la breu introducció que fa, explica que els renoms naixen o deriven de mals noms o mots posats a un individu i, quan aquest mot o mal nom es consolida, passa a ser el renom de la casa. L'amic Argilés, amb aquest criteri, rebutja de posar a la seua llista noms que directament venen de noms de pila o de cognoms com: cal Peret, cal Perejoanet, cal Ramon de la Ramona, o ca l'Elena, ca la Marta, ca la Sumpta i, és clar, cal Jové o cal Gallart.

Sempre que he intentat fer una llista dels noms de les cases d'Artesa, a la meua manera, m'he trobat ben despistat. I és que, amb això dels criteris, no hi ha res escrit. Em sembla que el més difícil de tot això de les llistes de les cases d'Artesa (o de qualsevol poble) és la qüestió de les cases del cabaler. ¿S'han de tenir en compte les cases del

cabalers com Bep del Xero, Adolf del Manyana, Pere del Cabaler etc. i que, en algun casos, perduren i en altres desapareixen a la segona o tercera generació?. Un exemple per una altra pregunta: Una casa amb la qual jo hi havia tingut força relació; per la mare que era de ca la Josepa de la Pigrossa, però pel pare el cal Bep de l'Antònia ¿quin nom hi posaríem, doncs?. Bé deixem-ho aquí, si s'escau ja en parlarem un altre dia. Ara passem a un altre tema.

Trobo que, al cap de quaranta anys de la llista del Ramon del Barrau, encara que només sigui per recordar la seua persona, val la pena tornar-la a publicar tal i com apareix al número 30 de LA FEMOSA de la primera època:

ELS RENONS DE LES CASES ARTESENQUES

Cal Blanco -- cal Barbutxo -- cal Barrau - cal Barrina - cal Batllet - cal Cabaler - cal Cabreta - cal Campetxo - cal Caragol - cal Cassigall - cal Canya - cal Coixet - cal Colau - cal Gardenyes - cal Garsa - cal Gepa - cal Goi - cal Grabat - cal Guerxo - cal Llaganya - cal Maco - cal Mamet - cal Manyana - cap Manyaneta - cal Marquet - cal Micalàs - cal Panarra - cal Pames - cal Pelat - cal Pelegrí - cal Pesca - cal Pigrossa - cal Pitanyo - cal Pobre - cal Quelo - cal Quica - cap Ros - cal Sabater - cal Ceba - cal Cosi - cal Cremat - cal Dent - cal Farrico - cal Fart - cal Foradat - cal Galano - cal Ganxo - cal Micalàs - cal Mixó - cal Moliner - cal Moreno - cal Morrut - cal Mosso d'Esquadra - cal Noger - cal Pagès - cal Silvestre - cal Sileta - cal Toi - cal Tres - cal Trist - cal Tropes - cal Truquera - cal Virola i cal Xero.

POT SER EL COOPERATIVISME LA SOLUCIÓ?...PARLEM-NE

Felip Domènech

La primera vegada que vaig sentir parlar de Cooperativisme, va ser en un article a la revista la Femosa de Novembre-Desembre de 1969, titulat Cooperativisme....Parlem-ne, signat per l'Antoni Garròs Solé, on feia una seriosa reflexió de com es trobaven de desvalguts els petits productors de fruita davant dels comerciants i exportadors que fixaven els preus com volien, és una lluita -deia- de mosca contra lleó. Feia també la descripció que el cooperativisme vol treballar per a la Cooperativa deixant el guany personal en segon terme, si no es fa així, conclouia tot seran crítiques i se n'anirà a l'aigua. Cal ser molt home per a tirar-la endavant. Li va fer la rèplica l'Adolf Costafreda, que en el número d'Abril de 1970, abundava en la necessitat de crear una cooperativa i deixar de parlar-ne al cafè sense fer res més i anava més enllà en la seva reflexió tot dient que formar part d'una Cooperativa vol dir posar la confiança, el nostre treball i els nostres diners al servei dels altres, de tots els altres. I hem de saber perdre pel bé de la Cooperativa. Quaranta-dos anys després, el Cooperativisme al nostre poble - que era dels pocs que llavors no en tenia-, és una esplèndida realitat. Tenim una Cooperativa fruitera - La Ginesta-, una de serveis i consum, -La Comasala- una altra dedicada a la fabricació industrial de pa i rebosteria de tota mena, - Les Garrigues- i una altra de treball associat dedicada a la fabricació de baranes -Fadoma-. Són les empreses més importants d'Artesa, les que generen mes llocs de treball i més estables. Per arribar fins aquí, han passat moltes coses. També una història desgraciada que va fer que a Artesa el Cooperativisme tardés més a arrelar que enlloc. Em refereixo a l'experiència del Sindicat - llavors les Cooperatives es deien així - de Sant Isidre i la Societat "el Porvenir". No entraré en detalls perquè la seva existència encara que efímera va ser molt important i es mereixeria tot un llibre. Només us vull dir que van voler ser, sobretot el Sindicat de Sant Isidre, que era una entitat que abastava tots

els àmbits de la vida quotidiana, no solament la comercialització dels fruits del camp, sinó també el lleure: Tenien un equip de futbol propi, organitzaven els balls i festes de tota mena, només per als socis.

Tenien el seu propi cafè, el cinema i varen arribar a contractar un mestre per aixecar la cultura del socis i familiars. Organitzaven cursos d'agricultura, tenien el 33 per cent d'una fàbrica de farina i venien als socis tot allò necessari per a l'agricultura des d'adobs i llavors, fins a espadenyes. Però allò que van tenir de singular, i que no es va donar enlloc més, va ser la voluntat de fer un poble nou per al

Sindicat de Sant Isidre

socis. Una nova l'cària per a viure junts, un falansteri o una mena de Kibutz "avant la lettre" tal i com havien somiat els socialistes utòpics -Owen- considerat el pare del cooperativisme-, Saint Simon, Fourier, Cabet- . Per això van encarregar el Projecte, a un arquitecte de renom -Cèsar Martinell- , deixeble d'en Gaudí, en uns terrenys de la seva propietat - on ara hi ha les Cases Noves-.

Bé tornant allà on volia anar, quan vàrem voler crear la Ginesta, de cop va aparèixer, com per encanteri de més enllà de la memòria, la desgraciada història que van viure els nostres padrins, derivada de la fallida econòmica quasi paral·lela de les dues entitats i de retruc la ruïna econòmica de moltes famílies i de gairebé tot el poble, que va costar anys, Déu i ajuda aixecar. Ens ho contaven de bona fe per a que desistíssim de voler fundar la Cooperativa i de fet d'entre els promotors vàrem tenir per aquesta causa, alguna que altra deserció. De fet en un article a la Femosa de Febrer de 1981, l'amic Jomaes, - lo Seró d'Aspa- ens advertia de la conveniència de no estirar més el braç que la mànega i tot el seu article era una advertència del que ens podia passar si no fèiem les coses amb seny.

He volgut contraposar una realitat reeixida a una altra patida per la mateixa gent d'Artesa del tot desgraciada, perquè és bo conèixer la història per a no tornar-la a repetir. I també per a fer veure que no falla el model cooperatiu sinó la gent, les seves

decisions i les circumstàncies que els toca viure. El moviment Cooperatiu és avui una realitat tan i tan important que l'Organització de les Nacions Unides -la ONU va declarar el 2012, any mundial del Cooperativisme. I la FAO establirà cada any el dia mundial del Cooperativisme. El 2012 va ser el 16 d'Octubre sota el lema "Les Cooperatives agrícoles alimenten el Món".

Però val la pena saber que el cooperativisme, va néixer a la ciutat anglesa de Rochdale, L'any 1844, 28 treballadors acomiadats per haver participat en una vaga, van crear una Cooperativa de Consum anomenada "Rochdale Society of Equitable Pioneers".

El seu desenvolupament es va estendre per tot el món i no ha parat de créixer. Per la seva ideologia es poden dividir en tres branques: La Llibertària-Mutualista, d'ideologia anarquista, la Socialista, d'arrels Marxistes si bé ambdós amb matisos locals i nacionals i la tercera no d'importància menor, d'inspiració Catòlica i promoguda per les fortes idees socials d'un papa, Lleó XIII.

De cooperatives n'hi ha de tota mena, les més abundants són de treball associat - Catalunya és líder estatal- seguides per les agroalimentàries i les de vivenda, però n'hi ha en àmbits tan diferents com la Banca, els espectacles, la cultura i de tots tipus de serveis.

En un món que ha viscut l'ensulsiada de l'economia

planificada, representada per la URSS i els seu satèl·lits i també la poca vergonya d'un sistema capitalista basat, en l'avarícia, la cobdícia sense límits, però també l'especulació corporativa, els negocis piramidals i els "robatoris" para-legals a mans plenes de les entitats bancàries, que estan fent saltar pels aires l'anomenat estat del benestar, no solament la sanitat i l'ensenyament, sinó també posant en perill les pensions futures dels nostres jubilats i enviant a milions de persones a la pobresa més extrema, molts d'ells en la més absoluta indigència, un sistema depredador de dimensions desconegudes, la voracitat del qual només ha fet que començar. Tant és així que han podrit la democràcia fins al punt que els ciutadans veuen en els polítics i la política el segon problema que més els preocupa després de la crisi. I que algun analista s'ha atrevit a dir que la corrupció generada no és culpa del sistema, sinó que el sistema és la corrupció i no la democràcia.

Davant de la crisi econòmica global del sistema capitalista, de forma sorprenent sura per damunt de tot, la solidesa del sistema cooperatiu, que lluny d'enfonsar-se amb el sistema, és l'únic capaç de crear llocs de treball nous arreu del món, i de créixer quan tot fa aigües.

L'ACI- Aliança Cooperativa Internacional- en el seu informe Global 300, aporta dades sobre els 1.000 milions - en números rodons- de cooperativistes existents en un centenar de països. I que les 300 principals cooperatives del món facturen més d'un bilió de dòlars estadunidencs i representen el 10 per cent de l'economia mundial.

L'OIT -Organització Internacional del Treball- estima que les cooperatives proporcionen més de 100 milions de llocs de treball - un 20% més que els llocs generats per totes les multinacionals juntes-. A Europa hi ha 123 milions de socis cooperativistes que operen a l'agricultura, la banca, -Crèdit Agricole és el tercer Banc més important d'Europa- el sector farmacèutic, la indústria, els serveis, la immobiliària i la distribució, són propietaris de prop de 160.000 empreses que donen treball a 5,4 milions d'Europeus. Les cooperatives europees no solament aguanten bé la crisi econòmica, si no que han crescut un 14%, creant llocs de treball, en lloc de destruir-los. Les Cooperatives agràries arreu del món gestionen el 50% de tots els aliments produïts al Planeta. A Europa hi ha 38.000 cooperatives agràries, que donen treball a 660.000 persones i comercialitzen

el 50% de la producció agrària europea, i generen un valor de 360.000 milions d'Euros.

A l'estat espanyol l'any 2012, la creació de llocs de treball en el sector cooperatiu ha estat d'un 200% superior al 2011-uns 20.000 llocs de treball-, la destrucció de llocs de treball, és 10 punts percentuals inferior a la resta de fórmules empresarials. Un dels exemples més reeixit del moviment cooperatiu és el que gira entorn de Corporació Mondragon, que integra una munió d'empreses que abracen des de la indústria, la banca, la distribució, la producció agrària i ramadera, les assegurances, el lleure i la formació, disposant en aquest camp d'Universitat pròpia amb més de 4000 alumnes i fins a 9000 alumnes en els altres trams de l'ensenyament. Aquest grup empresarial fundat pel capellà del poble, té 83.000 persones empleades de les quals 7.836 són a Catalunya i 20.000 arreu del món on té factories als cinc continents, i amb marques tan potents com Fagor, Orbea, Eroski Lagun Aru, Caixa Laboral, Ulma i així fins a 258 empreses, amb unes vendes anuals de 14.000 milions d'Euros i amb uns dipòsits a la Caixa Laboral - la seva Caixa- de 19.000 milions d'euros.

Però el més important és que no han perdut malgrat la grandària, l'esperit cooperatiu, i continuen adoctrinant els seus socis i treballadors sobre aquest moviment. Tant és així que el 85% dels seus treballadors, són socis i 872 estan en els òrgans de direcció i destinen cada any a temes socials 18,5 milions d'Euros. També mitjançant Lagun Aru preparen autònomament el futur dels treballadors jubilats i les seves famílies, un cop acaba la seva vida laboral.

Des de la seva fundació el 1956, han aconseguit ser la principal empresa d'Euskadi i la setena de tot l'Estat.

Exemples com aquest n'hi ha molts arreu del món i demostren ben a les clares que les cooperatives aguanten millor que cap altra fórmula les crisis econòmiques cícliques que el sistema capitalista genera.

Les cooperatives poden abraçar tots els àmbits de la vida econòmica i social d'una comunitat, també d'un poble i gestionar coses tan importants com el lleure amb resultats econòmics sorprenents, o la previsió social en forma de centres de dia o bé residències d'avis etc.

El motiu perquè aguanten bé les crisi i no destrueixen llocs de treballs, del perquè després de més de 150

anys, el moviment continua creixent i pot arribar a ser, una de les solucions per un futur millor, més just i solidari, sense fam ni pobresa extrema, rau en els seu set principis fundacionals:

1.- Adhesió voluntària i oberta. - pots entrar i sortir de soci quan vulguis.

2.- Gestió democràtica per part dels socis.- Les decisions més importants es consulten als socis mitjançant Assemblea General- i en general encara és generalment emprada la fórmula d'un individu un vot.

3.- Participació econòmica dels socis. -Els socis contribueixen amb les seves participacions o quotes, en tot allò que econòmicament afecta la Cooperativa. Conservant la seva propietat privada.

4.- Autonomia i independència. - El moviment cooperatiu pren les decisions per ell mateix, sense interferències polítiques o religioses de cap mena.

5.- Educació, formació i informació.- El moviment cooperatiu ha d'educar i formar els seus socis, en qüestions professionals i tecnològiques, en els valors cooperatius i solidaris. S'ha d'informar abastament de tot allò que preocupa el soci i de tot el referent a la marxa de la cooperativa en tots els aspectes. Sent aquest, un punt principal.

6.- Cooperació entre cooperatives. -fonamental per a sumar sinergies i aprofitar economies d'escala. En un món cada cop més globalitzat aquest punt és clau per a créixer econòmicament, però també solidàriament amb la resta de cooperativistes del món.

7.- Interès per la Comunitat. La cooperativa no és un ens sectari que viu tancat en si mateixa, ans al contrari, ha d'estar sempre oberta a la Comunitat, col·laborar amb ella, viure, conviure, ser solidaris amb els qui vivim.

La Cooperativa, és doncs una eina d'ajuda mútua pel bé comú.

Els socis són persones que s'uneixen lliurement per buscar beneficis per a tots.

El principal objectiu és el servei i no el lucre o el

guany fàcil.

La consigna és l'esperit de germanor i la igualtat entre els seus membres.

El que acabo de referir, pot semblar la carta als reis, si no fos perquè és real.

Ara bé, les empreses cooperatives, també poder fer fallida i de fet al llarg de la història del moviment, algunes s'han desfet de mala manera com va passar a Artesa, deixant un regust amarg de llarga durada, o com la Práctica de Lleida o la COPAGA, però la veritat es que al nostre voltant es poden comptar amb els dit d'una mà, en canvi són centenars les empreses de tota tipologia que han hagut de plegar i que pleguen dia a dia tot deixant un rastre d'atur i misèria, però oh sorpresa! els propietaris de les empreses en fallida en general no s'acaben els diners mai més.

Quan falla econòmicament una cooperativa, sol ser per tres motius: Per males decisions empresarials -estirar més el braç que la màniga-. Per estafa o mala administració gerencial . O per desestabilització social, producte de divisions internes, conseqüència de la fallida de la democràcia interna.

Però també pot fallar per la base, quan per manca d'adoctrinament cooperatiu, els socis no la senten com a seva. També quan els socis dimiteixen de la seva condició de propietaris i deixen tota la gestió en mans de la gerència, i aquesta a pur de temps s'envolta d'una mena de socis fidels que li fan de guàrdia pretoriana i exerceixen una gestió dictatorial.

I també quan passat un temps es perd la il·lusió inicial i amb ella la solidaritat entre els socis i l'ajuda mútua i torna a créixer poc a poc dins nostre l'individualisme i el localisme i el jo sol puc sortir-me'n i més enllà d'allà on visc, tot m'és estrany. Llavors la cooperativa està tocada de mort. Com deia l'Antoni Garròs en el seu article de 1969 s'ha de ser molt home per a ser cooperativista, en el sentit que s'ha de ser molt ferm i aguantar discussions de vegades no exemptes d'un cert acalorament. Tenir fermesa d'idees, creure en el model i per damunt de tot en la solidaritat entre iguals, tenint clar però, que la cooperativa és també un empresa que ha de funcionar com a tal, això si lliure de cobdícia, del guany pel guany. El primer és el soci i les seves famílies i després l'entorn humà on desenvolupa la seva activitat.

Continuarà.

Desembre, 2012

ARRIBEN ELS AIRES FREDS DEL NORD

Joan Ramon París Oró

Assegut a la finestra d'un vell autobús, em trobo a punt de finalitzar l'última etapa del meu viatge per aquest immens país. Fins ara ha estat un trajecte de "trobada", "d'exploració" en el que he tingut la sensació que els sentiments, idees, emocions sorgides en aquest agitat mes encara estan per embastar.

La incomoditat del seient fa que no aconseguixi dormir, i que els records tan pròxims com distants s'entrecruïn en el temps.

El tangible és que una vegada arribat a Delhi no he tingut cap tipus de problema per a agafar un taxi, malgrat la llarga cua de passatgers que esperaven pacientment aquest servei. Amatent per anar a l'estació d'autocars de la ciutat, avantatges de ser estranger.

El recorregut per la megalòpolis es fa interminable. Transito per tot tipus de barris en els quals els llums moderns i potents es barregen amb la tènue llum de les velles candeles. A través de salts entre la modernitat i l'endarreriment, entre l'opulència i la misèria, entre l'ordre o el desordre, arribo a l'anodina estació. La resta ha estat fàcil, he comprat un bitllet en direcció a Amritsar on es troba el famós "temple de l'Or" que culmina el meu viatge pel país. L'única trava és que em deixarà només a 60 Km. d'aquella ciutat, però ja m'espavillaré per a arribar quan sigui el moment.

No puc negar que m'agrada improvisar, resoldre els problemes quan es presentin, i per això és imprescindible no tenir res lligat.

Al voltant de les tres de la matinada, el fred comença a deixar-se sentir i no dispenso de flassades amb què combatre'l. Miro al voltant i cada vegada veig més homes amb turbants com a companys de viatge. Senyal inequívoc que ens estem acostant al Panjab, la terra dels sijs, la regió més pròspera de l'Índia, famosa per la seva agricultura intensiva. De fet és com si anés de visita al Vaticà, ja que el "temple de l'Or" és el lloc més preuat d'una secta que està a mig camí entre l'Hinduisme i l'Islam. Sorgida en el segle XV es caracteritza per la seva modernitat, per la supressió de les castes i per la igualtat femenina. La unitat també inclou als éssers inferiors tals com els animals als quals cal respectar la seva existència.

"El temple de l'Or" és tristament famós per la invasió de la policia i l'exèrcit que van entrar a "sang i foc" durant el mandat de la primera ministra Indira Gandhi.

Això dóna idea de com l'estat sempre ha mirat amb recel una minoria religiosa rica i poderosa que en qualsevol moment pot alçar ideals separatistes en l'estratègica regió.

Són dos quarts de cinc de la matinada, nit tancada, lloc desert en el qual m'informen que Amritsar encara es troba a més d'un centenar de quilòmetres d'aquell poble sense nom. L'opció més econòmica és esperar a l'autobús de les sis contemplant la foscor i les estrelles, però opto per la cara, negoci amb un taxista mig endormiscat el trajecte cap a la mítica ciutat.

No trigo gaire temps a contemplar una gelada alba entre boires en una carretera que transcorre a través d'una interminable costa de tràfic lent. Per fi, al voltant de les 10 del matí, arribem a la ciutat, quin viatge!

En els primers hotels de la ciutat no tinc sort de trobar allotjament, ens trobem a les vigílies d'any nou i la localitat es troba plena de gom a gom de pelegrins, que com jo mateix, pretenen visitar el temple. Per fi, trobo un hotel familiar, cèntric i assequible i en poc temps estic a punt per a explorar la principal atracció de la zona.

La ciutat en si em sembla freturosa d'interès, sense res especial, bastant anodina i insulsa. No obstant això, quan creuo el llindar d'un temple que no fa discriminació entre hindús i forans, sento que tot és diferent. L'energia que transmet el lloc, és del tot indescriptible, l'atmosfera com si fos provinent del més enllà envaeix les afables aigües que formen

l'estany del recinte sagrat. Enclavat en el centre, es troba un petit temple que constitueix l'ànima d'aquell lloc.

Passejo lentament, observant els fornits guardians

que vestits de blanc, copiosament barbuts, mostren amenaçadores llances, custodien el lloc. De tant en tant, em situo a les escalinates dissenyades per a "fòrum" o tertúlia, i em dedico al notable exercici de la "contemplació". Des d'aquesta improvisada talaia veig els grups de fidels transitar cap a enlloc i com els més agosarats, agafats a unes escualides cordes prenen un reparador bany purificador.

El temple disposa d'alberg i de menjador comunitari. És aquest últim un ampli espai on la gent va entrant escrupolosament per torns. Una vegada accedeixes a la gran sala amb la safata, has d'asseure't al terra i esperar que els encarregats del recinte passin amb el menjar. Aquest, seguint la tradició de la resta del país, és estrictament vegetarià d'acord amb les tradicions religioses.

Continuo el circuit, fins a arribar a un gran arc daurat que cobreix les enormes rajoles de marbre blanc. No sé exactament el que representa aquest signe, però està clar que desprèn connotacions místiques. Des d'aquest lloc, la cúpula daurada sembla brillar més intensament, s'expandeix travessant la lleugera brisa per a donar-li un contingut èpic i misteriós. Els sons d'un llaüt del país sonen a les meves orelles, provinents d'uns músics que canten versicles mil·lenaris. Aquí també es percep la influència mística, la levitació, la lleugeresa del cos i l'ascensió de l'esperit. Em quedo embadalit escoltant els seus cants no sé quant temps, homes nobles, abillats d'antic, cantant cançons immemorials, respirant noblesa en tots els sentits.

El temps sembla aturar-se, però no és així. Un dolor agut assota el meu ventre quan estic en pelegrinació cap al petit temple. Sé que no hi arribaré i he de donar la volta, nedant contracorrent, intentant obrir —me pas en la multitud.

No he reparat que el menjar del temple, s'ha servit en safates rentades en aigua corrent. Els bacteris estan fent el seu "agost" en el meu cos, he de ser prou fort per tornar enrere i tornar a l'hotel. Allí a la nit, ajagut al llit, mentre la ciutat s'omple de xivarri a causa de la celebració de l'any nou, els records envaeixen la meva ment. Resulta curiós que Amritsar també disposi d'un temple hindú que sigui la rèplica exacta del gran "temple de l'or" sij. Allí molt més tranquil que l'original, però freturós de "la seva atmosfera mística" vaig contemplar el capvespre en el fred sol d'hivern. Era aquell, el lloc adequat perquè les dones duguessin als seus plançons a corretejar per l'estany. Era aquell lloc de confidències entre matrones, en què els nens aprofitaven per a córrer i saltar, amb el mocador nuat al cap, contra el vent.

Enfront d'aquest lloc tranquil, es trobava un lloc de tristos records. A la plaça central es van reunir milers de persones per a protestar contra els excessos de l'ocupació britànica, i va ser a principis del segle passat on van ser massacrats per aquell exèrcit colonial. Ara, encara poden veure's els forats de les bales a les parets, i els pous on van ser llançats la majoria dels cossos.

És el primer dia de l'any, i el taxista, puntual a la cita, està esperant per a emprendre el viatge cap a Chandigarh. Ara, ja m'assec una mica millor i estic en condicions per a emprendre un trajecte de 100 Km que em durà cap a la nova capital de la regió. Surto de la ciutat, veient tendals on es reparteixen uns roscos de pa per a celebrar la festivitat. Serà aquesta l'última imatge que tindrè de la ciutat, per a endinsar-me en un camp verd, amb multitud d'explotacions agrícoles.

Passejo per la regió més fèrtil del país i la més dotada econòmicament per a modernitzar la tecnologia. A través de les seves verdes praderies em dirigeixo cap a la nova creació arquitectònica que és Chandigarh. Una ciutat nova que es va crear a causa de la partició del Panjab entre l'Índia i Pakistan, dissenyada pel geni de Le Corbusier. Efectivament, salta a la vista que aquell lloc no té res a veure amb la resta del país. Les llargues avingudes rectilínies, els edificis rectangulars i monocords s'han creat en sales de despatx. Es tracta d'un lloc estèticament bell, però que li falta "vida". Recorro el regi edifici dels jutjats i m'endinso en un jardí fantàstic adjacent. Com que és diumenge, la taquilla dels homes es troba abarrotada, mentre que la destinada a les dones es troba buida. No tinc cap objecció a comprar la mateixa entrada que la de les dones, i entrar al recinte. Són divisions de gènere que no entenc, però que parlen de convencionalismes socials ben definits i rígids. El jardí, a manera de laberint, està poblat de figures fantàstiques que pretenen recrear una fantasia de conte. Recorro els estrets passadissos, traspasso els túnels fins arribar a un jardí rodejat exquisidament per diversos salts d'aigua. Allí, entre les figures fantàstiques i al·legòriques estan fent un reportatge de televisió i evidentment el presentador en observar un estranger es llança directe a entrevistar-lo. Assegut en una còmoda terrassa, contemplant la bellesa del lloc, sóc entrevistat sobre el jardí, l'Índia i la seva gent. Per descomptat que les meves respostes són positives, què puc dir quan els nombrosos passejants es detenen al meu costat com si fos una atracció turística capital. Finalitzada l'entrevista, continua el recorregut a través d'una successió d'escenes vegetals oníriques

que recorden el món que va crear Dalí. Prop d'aquell lloc, es troba el llac artificial construït en un enorme parc d'esbarjo. Les barquetes s'escampen per les blavoses aigües, erigint-se en la principal activitat de les famílies que volen una mica de diversió.

El passeig central voreja el llac, i és aquest un lloc ideal per a relaxar-se i contemplar les estrelles. No gaire lluny se celebra el concert d'Any Nou amb música clàssica hindú. Allí gaudeixo de l'art de músics dignes de l'escola de Ravi Shankar, música espiritual en què els "ragas" "cànon religiós" eleven les notes al firmament.

És un tipus de música en la qual el contingut atonal preval i la repetició de les notes es constata fins arribar a un ritme endimoniat.

El fotògraf de l'esdeveniment es dedica a fotografiar amb la seva càmera les autoritats per, a continuació, fer fotos de la meva estampa. Suposo que al ser l'únic foraster del concert, la meva fotografia contribuirà a realçar el caràcter internacional d'aquell festival.

Em desperto sobresaltat, he d'arribar a Delhi i no m'han despertat a l'hora indicada. No m'estranya, ja que a la nit vaig haver d'escoltar fins a altes hores de la matinada festa i xivarri.

El taxista està esperant-me, i surt de pressa per a recórrer els 220 Km que dista la capital. Com que és un viatge important, el conductor s'ha pres la molèstia de comprar-me el periòdic, per a fer el viatge més distret.

Així, entretingut, dono un cop d'ull a les últimes notícies, en les quals destaquen l'habitual retall sobre els continus actes terroristes que els musulmans recolzats per Pakistan cometien en el nord del país.

En un tris-tras arribem a Delhi, com que només són les 10 del matí i no he d'anar a l'aeroport fins a la tarda, busco un hotel que em faci descompte per a passar només unes hores.

La meva primera idea és la de realitzar algunes compres i per això m'encamino a un basar que segons la guia està molt bé. No obstant això, quan arribo allí puc constatar que no hi ha res d'artesanía, tot són productes fabricats pel turisme per a posteriorment lluir a les amistats. Res em satisfà en aquell lloc tan prefabricat, que dona una imatge del país que no existeix, ràpidament recorro les instal·lacions per a sortir d'allí disparat. Vull visitar una galeria d'art enclavada en una de les zones més elegants de la ciutat per a fer una ullada a les noves tendències pictòriques. No obstant això, sofreixo una nova decepció quan davant dels meus ulls veig quadres sense cap imaginació o

grollerament copiats. No és aquest país de pintors, almenys pel que fa al contemporani.

Està vist que avui no és dia "per a anar de compres" o potser és que ja no m'interessa tant perdre el temps comprant en botigues. Canvio de rumb i em dirigeixo al que es considera un dels llocs més interessants de la ciutat, l'esplèndida mesquita "Jama Masjid", sens dubte la més gran de l'Índia. Em pregunto a mi mateix per què vull anar fins aquell lloc quan hi ha tantes coses interessants per veure a la ciutat, tals com el Fort Vermell o el Mausoleu de Gandhi. El motiu no és tant per a poder contemplar la seva majestuositat, sinó l'energia que emana aquell emplaçament, considerant que és el lloc ideal per a acomiadar-me del país. No trigo gaire temps a arribar a les grans escales que donen accés a la Mesquita Vermella, anomenada així pel color dels seus amplis murs. Una multitud de pelegrins, venedors d'espècies i endevins pul·lulen pel llocs igual que ho feien els seus ancestres més directes. L'espai, ara convertit en museu, es troba literalment abarrotat de gent que vol gaudir de l'ampli pati des d'on és possible delectar-se dels innombrables arabescs incrustats a les parets.

Les famílies passegen disteses, alguns resen sostenint un llibre desdibuixat per l'ús, uns altres s'apliquen a postrar-se devotament davant el seu Déu. Quan passejo per la petita font enjardinada puc contemplar com els coloms emprenen el vol parsimoniosament travessant la majestuosa cúpula que alberga el lloc destinat a l'oració i que ara es manté en desús.

Tinc sort, i aconsegueixo visitar el famós minaret des d'on es pot veure una de les més impressionants vistes del nucli antic. Accedeixo lentament per la tortuosa escala de caragol fins a arribar a la zona alta on una nena encarregada de la torre m'anima a continuar el penós ascens. Ja estic dalt, i des d'un petit recinte puc contemplar d'una banda el majestuós ball de colomes a la cúpula i per altra l'incessant tràfec de les masses humanes en els atrotinats carrers adjacents. Quin lloc millor per a conservar aquella imatge en la meva retina, d'un territori que en certa manera ja forma part de la meva memòria. A la meitat de la ruta que duu a l'aeroport puc encara contemplar la posta de sol que a manera de comiat em diu adéu. A l'aeroport supero els tràmits sense quasi cap inconvenient. A les poques hores de vol, encara sento que una mica de mi ha quedat en aquell país. Ha estat un viatge de "trobada" amb un món aliè, bell i complex. Me'n vaig, però tornaré perquè ha estat un bell viatge, amb l'estranya sensació d'estar inacabat.

ELS "NINIS"

Sofia Gallegos, psicòloga i pedagoga

Fa pocs dies l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE), organisme dedicat a la promoció de polítiques de millora del benestar econòmic i social de les persones de tot el món, en el seu informe sobre educació publicat el dia 11 de setembre d'enguany, explica que Espanya té el migrat honor de ser el país integrant d'aquest organisme en què més s'ha incrementat la població de «ninis», o sigui, de joves entre quinze i vint-i-nou anys que ni treballen ni estudien. Tot i que la taxa ha augmentat en diferents països, en cap no ha tingut un increment tan fort com a l'Estat espanyol, en el qual ja hi havia hagut un augment del 16% l'any 2010. Aquesta taxa és un dels indicadors que utilitza l'OCDE per a avaluar la salut social i educativa d'un país. Amb això queda palesa la importància d'aquesta dada. El problema dels «ninis» té dos vessants: un de social i un de personal, tot i que posar una frontera entre l'un i l'altre és difícil i fins i tot es poden sobreposar.

L'aspecte social és molt ampli i complex. Per a una anàlisi acurada s'hauria de recórrer a persones amb una altra formació, però des del meu punt de vista, cal remarcar que és en la franja de quinze a vint-i-nou anys que la persona ha de començar a treballar. Això vol dir començar a produir prèviament, i que s'haurà format en el sistema educatiu. La societat i la família hauran assumit un seguit de despeses, o si ho preferiu, hauran fet una inversió de la qual s'espera una rendibilitat. Davant d'això cal preguntar-se sobre les causes d'aquesta situació: els nois i noies surten del sistema educatiu sovint sense les habilitats necessàries per a poder anar a treballar. L'encaix entre el sistema educatiu i el productiu sempre ha estat difícil. En definitiva, són els nois i noies que no volen treballar? És el mercat de treball que no ofereix oportunitats laborals? O és que la formació bàsica de la joventut no ajuda a la inserció laboral?

De la població de «ninis» no tots tenen el mateix nivell educatiu, però no és arriscat dir que a menys formació, més dificultat per a deixar de ser «ninis». La tendència del mercat de treball és que cada vegada es necessita més formació o qualificació per a poder accedir a un lloc de feina. Els llocs de poca qualificació són menys nombrosos en una societat cada dia més tecnificada. A banda del problema de rendibilitat esmentat anteriorment,

aquest s'agreuja més quan el jove ha cursat un grau universitari.

Les característiques de la piràmide d'edat actual, molt nombrosa per la base formada per les persones laboralment actives, i força àmplia per la part alta, formada per persones jubilades que perceben una pensió, posa en perill la sostenibilitat del nostre estat del benestar, si els joves no poden fer la seva aportació a les caixes comunes.

Quan es parla en l'àmbit personal, la franja d'edat entre quinze i vint-i-nou anys és massa àmplia per a poder prendre-la unitàriament. Es podria dividir en dues parts: la primera de quinze a divuit i la segona de dinou a vint-i-nou. Tot i que la problemàtica és la mateixa, el fet d'estar en dos períodes evolutius diferents aporta també matisos diferents. En la primera etapa la persona està completant la seva adolescència i el que se n'espera no és tan exigent com en l'etapa següent, en què ja es considera que la persona ha de desenvolupar un rol de persona adulta, considerant que una persona adulta és capaç de ser autònoma econòmicament i afectivament. Per tant, la persona no pot donar resposta a l'exigència social perquè no té aquesta autonomia econòmica i donant per descomptat que hagi assolit l'afectiva. Aquest període, des del punt de vista personal evolutiu, és molt ric: ja s'ha assolit completament el desenvolupament físic i sexual, però professionalment es considera que és un període d'exploració. El jove o la jove acostuma provar diversos tipus de feina per saber en quina es troba millor i, una vegada trobada, poder-se desenvolupar professionalment d'acord amb els seus objectius professionals. Si socialment no se li poden donar aquestes oportunitats, al jove li pot resultar molt difícil plantejar-se un projecte professional, per no parlar del projecte personal. Entre vint-i-cinc i vint-i-nou anys és l'etapa en què la persona hauria de plantejar-se la independència dels pares i fundar la seva pròpia família, però, como ho pot fer si no té ingressos propis? Davant la situació descrita, els pares, encara que siguin pensionistes, han de continuar mantenint el fill o filla tot esperant que les circumstàncies siguin més favorables. Els «ninis» han passat a ser la baula més feble de la família, mentre que fa anys ho acostumaven a ser els avis, amb la diferència, però, que avui aquests cobren

algun tipus de pensió. En temps de crisi com l'actual costa trobar una feina. En anys anteriors un jove abandonava prematurament el sistema educatiu i podia trobar alguna feina per a poder subsistir, però ara això no passa. Aquests joves haurien d'aprofitar per a formar-se en aquells aspectes en què són deficitaris per diverses raons; a més de buscar alguna ocupació, també podrien desenvolupar alguna mena de voluntariat social que, a més de fer un servei a la societat, els podria servir com a via d'inserció.

En resum, la situació resulta socialment dolenta, però personalment nefasta. Els professionals no

tenim casuística per a saber com pot evolucionar el problema personal ni com s'hi pot intervenir. Sembla que la solució més clara és oferir oportunitats laborals. Reforçar el sistema educatiu per a poder donar respostes a aquelles persones que presenten dificultats, tot i que no sembla que aquesta segona via sigui l'escollida pel govern en el seu afany de contenir el dèficit. Consideren l'educació com una despesa, no com una inversió de futur.

Barcelona, desembre 2012

Àmbit Maria Corral

CONVIURE AMB EL CÀNCER

Francesc Viñas Rexach, Director d'Oncolliga

Un de cada dos homes i una de cada tres dones desenvoluparan un càncer al llarg de la vida, assenyalen els informes sobre la incidència, la mortalitat, la supervivència i les projeccions de futur del càncer. Una malaltia que no solament afecta la salut de la persona, sinó que incideix en les seves relacions familiars, laborals i socials, i condiona enormement el seu benestar. Per això, hi ha moltes persones amb càncer que necessiten una atenció psicosocial que les ajudi a trobar recursos emocionals, afectius, socials per a afrontar la malaltia amb el màxim benestar possible.

El 4 de febrer se celebra, com cada any, el Dia Mundial Contra el Càncer, jornada promoguda per la Unió Internacional contra el Càncer (UICC) amb l'objectiu de contribuir a la millora del coneixement sobre la malaltia, especialment sobre la seva prevenció. En l'edició d'aquest any la campanya informativa està orientada a dissipar els mites i les concepcions errònies perjudicials que hi ha sobre la malaltia.

Amb l'eslògan "El càncer - Sabies què?", es presenten quatre dels mites més estesos. Sobre el mite de pensar que "el càncer és un problema de salut", cal recordar que no és només una qüestió de salut, ja que té importants implicacions socials i econòmiques. Davant del mite que "el càncer és una malaltia de països rics i de gent gran" cal tenir present que el càncer no discrimina, i que es tracta d'una epidèmia mundial que afecta totes les edats, amb una gran afectació en els països en vies de desenvolupament. "El càncer és una sentència de mort", afirmem sovint, i és convenient conèixer que molts càncers que abans es consideraven una

sentència de mort ara es poden curar, i avui dia el càncer de moltes persones pot ser tractat eficaçment. Referent el mite d'afirmar que "el càncer és el meu destí", hem de tenir present que, amb les estratègies adequades, més d'un de cada tres càncers es poden prevenir.

El càncer és una malaltia que impacta fortament en la vida de les persones i ens planteja reptes importants. Per a afrontar-los, sovint necessitem ajuda per a reestructurar tot allò que la malaltia desgavella, no tan sols la salut, sinó també el nostre benestar i el sentit de la nostra existència. Moltes persones col·laboren per fer possible "conviure amb el càncer". Els investigadors possibiliten l'obtenció de tractaments de quimioteràpia i radioteràpia més específics, eficaços i menys agressius, alhora que s'avança cap al coneixement de la causes de la malaltia, i un dia s'aconseguirà que el càncer només sigui una malaltia i no una causa important de mortalitat. Els professionals de la salut excel·leixen en l'atenció clínica als malalts i aconseguen diagnosticar la malaltia cada cop més precoçment i tractar-la cada vegada amb més eficàcia. Finalment, els psicooncòlegs, treballadors socials i familiars, amb la col·laboració de persones voluntàries realitzen -des de diverses organitzacions- una valuosa tasca de suport emocional, afectiu i social que millora el benestar de la persona amb càncer i de la seva família.

www.oncolliga.cat

Barcelona, febrer 2013

Àmbit Maria Corral

ELS BOLETS A LA CUINA

Miquel Terés

MÚRGULA, MURGA DE CAMPANETA (*Morchella vulgaris*)

Amb aspecte de rusc d'abelles, aquest bolet és un dels més preuats a la cuina.

El barret de forma globosa, ovalada o fins i tot cònica en alguns exemplars, mesura uns 4-5 cm d'amplada i uns 7-9 cm d'alçada. Està format per una capa de plec en forma d'alvèols desiguals envoltats d'unes costelles amb l'aresta arrodonida, tot ell de color marró fosc quan és jove, aclareix les costelles i adquireix unes tonalitats ferruginoses en envellir. El peu, que a l'igual que el barret, és buit, pot arribar a mesurar uns 3-4 cm d'ample i uns 5-7 cm d'alt. És més prim a la part de dalt, irregular i bulbós a la base, amb la superfície furfuràcia, de color blanquinós de jove, s'enfosqueix en envellir. La carn és de color blanquinós, té un sabor suau i olor lleugerament fúngic.

Surt a la primavera en boscos de ribera, de planifolis mixtos, preferentment en sòls sorrencs. Tot i ser un molt bon comestible, cal tenir cura a l'hora de consumir-la. Les espècies del gènere *Morchella* contenen substàncies termolàbils que són hemolítiques i per tant, es desaconsella menjar-les crues. Amb una bona cocció o dessecant-la prèviament la toxicitat desapareix.

MURGULES FARCIDES

- 8 múrgules mitjanes
- 1 ceba
- 1 all
- 250 gr. carn picada (porc / vedella)
- Sal
- Pebre negre
- Farina
- Crema de llet
- Nou moscada
- Margarina

Si les múrgules són fresques, les farem bullir uns 10-15 minuts. Si són dessecades, cal rehidratar-les amb aigua uns 30 minuts o més, segons la mida.

Un cop rehidratades o bullides, tirem l'aigua i reservem els barrets.

Fiquem una mica de margarina a la paella amb els peus, l'all i la ceba picats, i ho deixem coure una mica. Afegim la carn picada, sal, pebre i deixarem coure una estona. Quan és cuit, hi afegim un rajolí de crema de llet, ho deixem un parell de minuts i ho retirem del foc. Passem pel minipimer la barreja i amb una mànega farcim els barrets de les múrgules. Preparem una salsa beixamel amb la margarina, la crema de llet, la farina i una mica de nou moscada. Ho posem al forn uns 15 minuts i a taula.

Si ho preferiu, es pot substituir la beixamel per un brou de carn, i una picada d'ametlles, julivert i galetes amb un rajolí de brandy i ho deixem coure dins d'una cassola uns 15-20 minuts.

BON PROFIT!

ESTAT DE LA RECOLLIDA A ARTESA. CAL FER UN REPLANTEJAMENT?

La **taula següent** presenta **els quilos i els percentatges dels dos darrers anys**. El pes total de l'any 2012 és de: **356.593 kg** (sense comptar oli, piles, medicaments, fluorescents, voluminosos i fustes). La situació òptima serà quan de cada

material (paper, envasos, vidre, orgànic...) recollim al voltant del 100% i l'apartat de rebuig quedi reduït al 12'5%. En aquest any 2012 el **rebuig hauria de ser de 44.562 quilos**, m

Any 2011			destí	Any 2012			destí
MATERIALS	Quilos recollits	Percent.		MATERIALS	Quilos recollits	Percent.	
Paper-cartró	46.435	67'8%	Alier de Rosselló	Paper-cartró	21.752	40'67 %	Alier de Rosselló
ferralla	3.600	22'5%	Reciclatge	ferralla	2.290	18'35 %	Reciclatge
Voluminosos Electr.(grans) Electr.(petits) Ordin. TV...	2.746		Reciclatge ERP Esp. Ecoasimel. Ecolec	Voluminosos Electr.(grans) Electr.(petits) Ordin. TV...	3.094		Reciclatge ERP Esp. Ecoasimel. Ecolec
Envasos i plàstics	32.412	71'07%	Ecoembes	Envasos i plàstics	29.258	82'07 %	Ecoembes
vidre	25.880	80'82%	Ecovidrio	vidre	23.847	95'56 %	Ecovidrio
piles	325	50%	reciclatge	piles	349	52%	reciclatge
Medicaments	58		SIRE	medicaments			SIRE
Oli de cuina	360		Deixalleria CC Segrià	Oli de cuina	190 lit.		Deixalleria CC Segrià
Bombetes i Fluorescents	10		Ambilamp	4art any	15		Ambilamp
Làmpares			Ambilamp	3er any)			Ambilamp
Fusta	12.480		Agrosca Alguaire	fusta	8.138		Agrosca Alguaire
Roba	5.276		Càritas	3er any	3.600		Càritas
Orgànic	133.872	62'46%	-Compostat Montoliu	Orgànic	100.014	60%	-Compostat Montoliu
Rebuig (1)	213.912	Cal reduir	-Abocador Comarcal	Rebuig (1)	179.432	Cal reduir	-Abocador Comarcal
TOTAL	456.031			TOTAL	356.593		

Els resultats d'aquest any 2012 són una mica desconcertants. Per una banda hi ha **una baixada del volum de brossa de gairebé 100.000 quilos respecte l'any 2011**, això és positiu si tenim en

compte que un dels objectius de l'ecologisme és reduir la quantitat de residus, però per una altra banda **ha baixat també el percentatge de la producció de matèria orgànica** (de 62'46 al 60%).

Com veieu amb un 60% ens quedem bastant curts. Els materials que també **baixen** són **paper-cartró i ferralla**. La diferència és espectacular. Sempre ens havíem queixat que hi havia passavolants que ens prenién el paper-cartró i la ferralla. **La crisi** ben segur que **facilita encara més aquesta pràctica**. El rebuig baixa en 34.480 quilos, és una bona notícia, però seria una molt bona notícia si- com dèiem-hagués pujat l'orgànic. Sí que **han pujat** -i bastant- dos materials que no interessin, des del punt de vista de la venda als passavolants: **el vidre (de 80'82% a 95'56%) i els envasos (de 71'07% al 82'07%)**. El vidre perquè es fa difícil de treure'l trencat del contenidor i l'altre perquè no deuen tenir

encara clar què val o no com a envàs i a més es farien un tip de treballar destriant el gra de la palla, massa feina!

Ara que pertot sentim **la cançoneta enganxosa de "envàs on vas?"** i que desnonen de la recollida diferents utensilis de plàstic o vidre, simplement perquè **les empreses** productores **no han pagat o no els han fet pagar la taxa** corresponent al reciclatge, mirem enrere i recordem quan fa més de vint anys amb els escolars **ho recollíem tot**, degudament classificat. Ens amoïna que el Departament de Medi Ambient no hi sàpiga **trobar una solució**. Des dels consistoris i des dels ciutadans caldria queixar-se, fer-hi quelcom.

Comparativa entre diferents poblacions i municipis

MUNICIPI	Percentatge de recollida selectiva	Producció per habitant i dia
Barcelona	37,28 %	1,36 kgs
Tarragona	27,50%	1,30 kgs
Lleida	28,36%	1,19 kgs
Girona	39,26%	1,17 kgs
Aigua Freda (Vallès oc.) 2.481h	87'27%	1,56 kgs
Miravet (Riviera d'Ebre) 770 l.	89'19%	0'75kgs
Artesa de Lleida	66'5%	0'74 kgs

(1) Dades extretes d'internet, facilitades per l'Agència de Residus de Catalunya. Les d'Artesa són de l'any 2012. Les de Lleida són del 2011.

Artesa de Lleida continua sent un dels pobles **peoners en la recollida selectiva, si comparem amb les grans ciutats**, però alguns **pobles ens porten bastant avantatge**, cosa que ens encoratja perquè **si ells ho poden fer, nosaltres també**. És gràcies a l'esforç de tots els qui **hi participen i el recolzament del consistori municipal**. Però **hi ha un interrogant** que ens amoïna:

-Com és que ha disminuït tant la producció de brossa? (s'apropa als 100.000 quilos) Hi ha dues respostes que estan a l'abast de tothom: la primera és perquè els passavolants com dèiem, ens prenen de la planta part del paper-cartró i la ferralla que s'hi dipositen abans de retirar-los. Si sabem que dels dos materials que ningú no pren (vidre i ferralla recollim entre el 80 i el 95%) se suposa que només que en recollíem el 80 % caldria sumar al total de quilos recollits uns 60.000 (entre ferralla i paper), **però on són els altres 40.000** de volum global de brossa segons el padró d'habitants? La resposta és

trista i descoratjadora: hi ha gent d'Artesa que llença les escombraries directament als contenidors del marge del poble o va a Puigverd. **Aquestes persones**, evidentment **no reciclen res**. És lamentable que **no sàpiguen apreciar la comoditat** (sobretot per les persones grans) i **l'avantatge ecològic** que representa separar les deixalles i que **te les vinguin a recollir a la porta de casa**. Si desaparegués la comoditat d'aquesta pràctica, possiblement encara baixarien més els quilos recollits i ja no seríem cap poble destacat en aquest sentit amb el conseqüent dany ecològic que això representa. No cal dir que caldria fer quelcom per a posar-hi remei.

Sabem que alguns -pocs- són vilatans de tota la vida que no han reciclat mai. Altres-la majoria- són novinguts que han passat totalment de les tradicions del poble, no estan al cas de la tasca feta amb els escolars des de fa tants anys, tasca que ara continua el claustre de professors de l'escola pública "Els

Til·lers". Dóna gust anar a l'escola i veure com se'ls educa en aquest sentit. Ara que contínuament estan fent reportatges sobre l'efecte hivernacle i la perillositat que comporta per a la futura vida de tantes espècies al planeta, com és que encara hi ha gent que passa de molestar-se pel bé comú? Francament no els entenem i voldríem fer-ho. Qualsevol consideració (l'espai, les olors...) són *pecata minuta* davant del bé del reciclatge. Són excuses per no fer la feina ben feta.

Caldrà parlar amb qui calgui per fer un nou replantejament sobre el tema. No s'hi val quan hi ha gent que dimiteix de les seves obligacions com a ciutadans mirar cap a una altra banda i esperar que la feina es faci sola. Cal posar-se les piles i no llençar-les a la brossa. En aquest camp- pel bé de les futures generacions- no podem fer cap pas enrere.

Alternativa Ecologista d'Artesa de Lleida.

MOTS ENCREUATS

Miquel A. Navarro

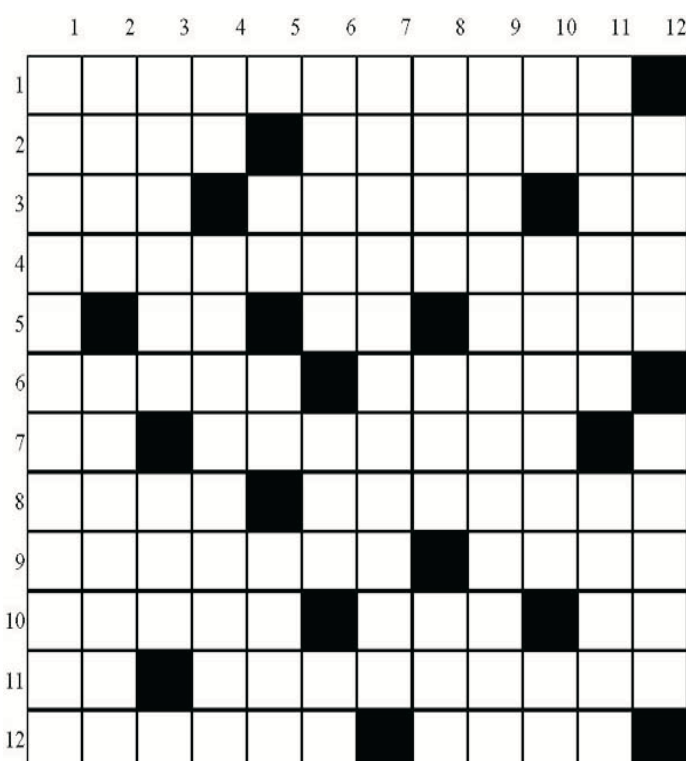
Solució pàgina 35

HORITZONTALS

1. Acció d'assimilar. 2. Certa marca d'automòbils. Al revés, alcalinitzar. 3. Servei Únic Lateral. Al revés, Ídol, fetitxe. Xifres romanes. 4. Apuntalaren, posaren puntals. 5. Punt eròtic. Acabament d'infinitiu. Pronom de segona persona. Repetit, potser si, potser no. 6. Al revés, mosquit no acabat de fer. Penats després del perdó. 7. Segona nota. Tenir el domini. La primera. 8. Capital del lemen. Amuntegats, apilonats. 9. Pertorbats, bojós. Semblant a l'or. 10. Al revés, ala sense plomes. Nau esportiva. Contracció. 11. Divinitat egípcia. Capital de Madagascar. 12. Bosc d'alocs. Més que ferro.

VERITALS

1. Companyia d'assegurança. 2. Que són d'ells. Relatiu a la federació. 3. Fer un salt. En lleidatà, nom de consonant. Una rodona. 4. Sufix químic. Al revés, penjat a la paret marca els dies i llunes. 5. Mil. Consonants consecutives. Molibdè. Petita, afectada de nanisme. 6. Al revés, volàtil, vaporós. Opac, apagat. Total Reunit. 7. Operació quirúrgica per treure un càlcul. 8. Al revés, Dolors. Escola Nacional Informal. Onada. 9. Palíndrom d'un català que ataca. 10. Quasi cent. Retreu. Nota musical. 11. Que fan o venen olles. Violar la fidelitat. 12. Al revés, indi del sud d'Amèrica. Allotjo, refugio.

ENTRETENIMENTS

Solucions a la pàgina 35

PROBLEMA D'ESCACS

Albert Batiste

Les blanques han aconseguit una posició que si ataquen de manera ordenada assoliran la victòria. Juguen blanques i guanyen en 3 moviments.

SOPA DE LLETRES

M. A Navarro i Lluís Gil

SUDOKU

Busqueu els noms d'uns quants rius catalans (n'hi ha 17)

C	M	U	G	A	I	A	G	T	O
O	A	S	E	G	R	E	I	H	I
C	O	R	B	E	S	P	L	E	S
E	F	I	D	F	E	M	O	S	A
O	S	R	I	E	T	A	C	R	A
P	O	V	H	I	N	Y	N	E	R
T	S	A	E	O	V	E	A	T	I
U	E	R	I	N	H	F	R	A	L
F	B	A	I	V	U	L	F	I	A
E	L	A	N	A	R	U	I	S	V

	7			3	6			
6						9		3
8				1		2		
	5	1						
			7		4			2
9			8					5
			6	8	3			
	3	5					2	
		8			2		1	

DISCURS DEL CARNESTOLTES ANY 2013

Jordi Manet

Convilatanes, benvolgudes,
solteres, casades i cornudes,
culones, planetes i mamelludes,
altes, grosses i menudes.

Convilatans, benvolguts,
solitaris, acompanyats i cornuts,
vidus, jubilats, alts i menuts,
els que els tenen depilats o peluts.

Gent jove, gent gran i mainada,
per ser aquí no us cal cap entrada.
Sóc Carnestoltes, el més esbojarrat
i duc alegria, disbauxa i llibertat,
sóc el rei de la gresca i del disbarat,
sóc el cap legítim d'aquesta ciutat,
no hi ha altre monarca com jo,
sóc incomparable, molt millor
que el que caça elefants a cops de canó,
i algun animal en perill d'extinció,
i, com si res, demana perdó,
ai redéu, entre tanta amigueta,
val més treure una altra escopeta,
però compte amb el tret
no fos cas que fereixi el peu d'algun nét.

Ja m'han dit que aquí ningú dimiteix
ni quan diu la veritat ni quan menteix,

Que els pitjors xoriços teniu
i que us roben a l'hivern i a l'estiu,
a la primavera i també a la tardor,
quan fa vent o fa fred o calor,
quan neva, pedrega, quan plou.

Pugen l'IVA, l'aigua, l'electricitat,
el gas, la benzina i el pa torrat
i als pobres els retallen el sou
o a l'atur els envien de nou

i quan la hipoteca no poden pagar
els fan fora de casa, i a callar,

i els més joves amb el sarró a l'esquena
marxen del país, quina pena,

i quan es manifesten indignats a les places
els desallotgen a cops i amenaces.

I als xoriços quan se'ls descobreix el pastís
d'algun compte en un banc suís

o de sobresous i comissions

al poc Rato els donen uns quants milions.

No hi fa res que allò sigui il·legal,

ara són assessors d'una multinacional

i després diran que és ximple el Carnaval.

Això passa molt sovint,

no només l'Urdangarín,
això passa a cor que vols,
també hi ha el cas Pallerols.

També de qui fou tresorer
del partit que mana, del PP
i altres casos d'alcaldes del PSC
i d'alguna concessió d'ITV
i d'un Palau on no va deixar ni un bitllet
un que era l'amo, en Millet.

Roben les caixes i els bancs
i des de Madrid asfixien els catalans
i no en tenen prou a escanyar,
també us volen espanyolitzar
i per tocar el que no sona
tornaran els toros a Barcelona.

Roben a València i a Balears
estafadors molt singulars
que s'embutxaquen milions
amb aeroports sense avions,
i aquí no passa res, quins collons!
Us deixo un any sols i soles
i us cauen al cap plats i cassoles
si us deixeu pujar a cavall
per mandatari que no valen un carall.

Torno altre cop amb vosaltres
a arreglar tots aquests desastres,
no tingueu de mi ni dos dubtes
al foc els banquers i els polítics corruptes
i aquells que creuen que tot s'hi val
els dies que no és Carnaval.

Gaudiu de l'excés i de la disbauxa,
del bon vi, de la carn i de la rauxa,
canteu, balleu, doneu voltes,
que avui mano jo, Carnestoltes.

TELÈFONS I HORARIS D'INTERÈS

Ajuntament973 16 71 62
 Assistent social: dimecres alterns.....973 16 73 15
 Correus: dilluns a divendres, 8-10 h, dissabte 8-9h
 Farmàcia.....973 16 72 04
 Veterinari de la Protectora Local:
 Jaume Armengol.....626869516

V3 Hospital Veterinari:.....639367888
 Metge.....973167291
 Metge urgències: Dies feiners: 15 h – 8 h i els festius
 tot el dia973 14 20 29 / 973 14 20 33
 Museu:973 16 71 62
 (Ajuntament, hores convingudes)

SOLUCIONS ALS ENTRETENIMENTS

MOTS ENCREUATS

HORIZONTALS

1. ASSIMILACIÓ. 2. SEAT. ALCALIR. 3. SUL. TÒTEM. LC.
 4. ESTINTOLAREN. 5. G. AR. ET. LERI. 6. MARFÚ. REATS.
 7. RE. DOMINAR. A. 8. ADEN. APILATS. 9. DEMENTS.
 AURI. 10. ALERÓ. IOT. AL. 11. RA. ANTANARIO. 12.
 ALOCAR. ACER.

VERTICALS

1. ASSEGURADORA. 2. SEUS. FEDERAL. 3. SALTAR.
 EME. O. 4. IT. CALENDARI. 5. M. MN. MO. NANA. 6. ETERI.
 MAT. TR. 7. LITOTRIPSIA. 8. LOLA. ENI. ONA. 9. CATALÀ
 A L'ATAC. 10. IC. RETRAU. RE. 11. OLLERS. TRAIR. 12.
 INCA. ASILO.

ESCACS

1.- Dg7+, Cxg7
 2.- Fxg7+, Txg7
 3.- Te8++

SOPA DE LLETRES

Gaià- Corb- Siurana- Fluvià- Anoia- Tordera- Francolí-
 Cardener- Valira- Ter- Sió- Besòs- Femosa- Ebre-
 Muga- Segre- Set

S U D O K U

5	7	2	9	3	6	4	8	1
6	1	4	2	7	8	9	5	3
8	9	3	4	1	5	2	6	7
2	5	1	3	6	9	7	4	8
3	8	6	7	5	4	1	9	2
9	4	7	8	2	1	6	3	5
1	2	9	6	8	3	5	7	4
4	3	5	1	9	7	8	2	6
7	6	8	5	4	2	3	1	9

E N I G M A

Sabeu on és aquesta fumera?

Solució a l'enigma del mes passat:: carrer Vileta,
 número 4

PESSEBRE VIVENT INFANTIL

VISITA DEL GRAN CAMARLENG

FESTA DE SANT ANTONI

PROCESSÓ DE SANTA ÀGUEDA

IMATGES D'ACTUALITAT

CARNAVAL 2012

